

BIYOM NEDİR

Biyom Nedir?

Biyom en büyük kara komünite yapısını tanımlayan terimdir. Benzer bitki ve hayvan topluluklarını barındıran coğrafi bölgeler olarak da tanımlanabilir. Farklı bir değişle, tür toplulukları birliği olarak da tanımlanırlar. Biyomların tanımlanması hakim bitki topluluklarına göre yapılmıştır. Dünyanın en soğuk ve en az yağış alan kutup bölgeleri ile yüksek dağlık alanlardaki bitki örtüsüne TUNDRA BİYOMU denir. Tundralar ekolojik üretim açısından çoğu zaman buz çölü olarak da adlandırılır. Daha aşıağı enlemlerde çam biyomu başlar ki Akdeniz çamlarının dağılım alanı da bu biyom içine girebilir. Sibiryaya, Kuzey İskandinavya ve Kuzey Kanada gibi soğuk yerlerdeki seyrek ağaçlı çam ormanları TAYGA BİYOMU olarak adlandırılır. Daha ılık bölgelerin çam ormanları da bu biyom içine girer.

İlman kuşaağı düşündüğümüzde, bu kuşak içindeki iklim biyomları arasında yağış alma sırasına göre çöl biyomu, step ve savan biyomu, yaprak döken ağaçlardan oluşan geniş yapraklı orman biyomu (karışık ormanlar) yer alır. Bu biyomların birbirinden ayrımı ise her zaman kesin değildir. Şekile dikkatli bakacak olursanız yaklaşık 10 ila 20 santigrat derece aralığında karışık orman, step ve savanlar ile çam ormanının çakıştığını görürsünüz. Dolayısıyla bazı biyomlar için kesin sınırlar çizerek biyomları birbirinden net çizgilerle ayırmak mümkün olmayabilir.

Bu durum biyomların hakim vejetasyon yapısının farklı olması yanı sıra biyomlar arasında benzer vejetasyon elemanlarının da olabileceğini bize gösteren bir örnektir. Ancak, Amazon'daki yağmur ormanlarıyla Afrika'daki yağmur ormanları arasında komünite yapıları açısından pek az benzerlik vardır. Her iki ortam çok katlı bitki örtüsü, çok yüksek tür sayısı, yüksek sıcaklık ve nem sonucu çok hızlı biyolojik ayrışma ve buna bağlı olarak da organik toprak eksikliği yaşarlar. Bu benzerlikler her iki bölgenin tropik yağmur ormanı olarak tanımlanmasını sağlarken, diğer biyocoğrafi faktörler tür komünite yapılarının ayrışmasına neden olmuştur.

Deniz ortamında tür topluluklarını düşündüğünüzde biyomlardan bahsedebilir miyiz? Nasıl bir değerlendirme yapabiliriz?

Tundra biyomu: Tundradaki en önemli faktör düşük sıcaklıklardır. Tundra biyomlar arasındaki en düşük sıcaklığa sahip ortamdır. Fince *tunturia* sözcüğünden türemiş bu isim ağaçsız toprak parçalarını tanımlar. Düşük sıcaklıklar, ekstrem düzeyde az

yağış, düşük birincil üretim ve verimli mevsimlerin kısa sürmesi bu bölgeler için karakteristik özelliklerdir. Düşük biyolojik çeşitlilik, ekstrem ölçüde düşük sıcaklık, basit vejetasyon yapısı, üreme için kısa sezon... Arktik tundra ve alpine tundra olarak ikiye ayrılan tundra biyomu içinde, arktik bölge soğuk ve buz çölü olarak adlandırılan coğrafi kısımları içerir. Bu bölgedeki en üretken zaman dilimi 50 ila 60 gün sürer. Üretken dönem için sıcaklık aralığı ise 3 ila 12 arasında değişim gösterir. Toprak yapısı çok yavaş değişim gösterir. Düzenli olarak donmuş toprak yapısı **permafrost** olarak adlandırılır. Vejetasyon yapısı açısından derin köklere sahip bitki örtüsüne arktik tundra biyomu içinde rastlayamayız. Arktik biyom için yaklaşık 1700 çeşit bitkiden bahsedilebilir. Alpine tundra ise dünya üzerindeki dağların yüksek rakımlarında gözlemlenir. Alpine tundra için üretken dönem yaklaşık 180 gündür. Gece sıcaklıkları donma derecesinin altındadır. Bu bölgelerdeki fauna elemanları marmotlar, pikalar, dağ keçileri, dağ horozları olarak tanımlanabilir.

Tayga biyomu: Konifer ormanlarla şekillenmiş bölgelerdir. Okyanuslardan sonra dünyadaki en büyük biyomdur. Kuzey Amerika'da Kanada ve Alaska'nın büyük bölümünü kaplar. Avrasya içinde İsveç, Finlandiya, Norveç'in büyük bölümü, İzlanda ve Rusya'nın çoğu bu biyom içine girer. Japonya'nın kuzeyine kadar uzanır. Yaz sıcaklıkları çok değişkendir. Tayga *boreal ormanlar* terimini de karşılar. Dünyadaki orman örtüsünün yaklaşık %30'luk kısmı tayga biyomu içindedir. En büyük alanlar da Kanada ve Rusya'da bulunur. Yıl içinde düşük yağışlarla karakterize olmuş tayga biyomunda ayı, kulaklı orman baykuşu, göçmen ötleğenler, çoğunlukla otçul memeliler bulunur. Yaklaşık 300 farklı kuş türü bu biyom içinde üremeyi tercih eder. Bu türlerin yaklaşık %10'luk bir kısmı da göçmen özellik gösterir. Göçmen kuşlar arasında kaya kartalı, paçalı şahin gibi büyük yırtıcı türler de yer almaktadır. Bu biyomun en belirgin özelliklerinden biri de sık yangınların görülmesidir.

Çöl biyomu: Dünyanın beşte birini kaplayan çöl biyomunda sınırlayıcı faktör yağıştır. Yüksek düzeyde mevsimsellik gösterir. Özelleşmiş ölçüde vejetasyon yapısına sahiplerdir. Genellikle suyun sınırlayıcı faktör olduğu bu ortamda susuzluğu tolere edecek bitkilerin hakim olduğu bir vejetasyondan bahsedebiliriz. Bu ortamlarda çoğunlukla memeliler dışında daha çok susuzluğu tolere edecek sürüngenleri görme şansımız daha yüksektir. Küçük memelilerden de kanguru faresi gibi türler dikkat çeker.